

Atle Günther Sandvand

Nasjonale Fagforeninger og Demokratisk Konsolidering

En sammenligning av Tunisia og Egypt

Bacheloroppgave i Statsvitenskap

Veileder: Ole Magnus Theisen

Mai 2020

Introduksjon

Protestbevegelsene i både Tunisia og Egypt var i stand til å avvikle autoritære ledere i begynnelsen av 2011. I 2013 var det kun Tunisia som var i stand til å opprettholde en demokratisk utvikling, etter at det gjenoppstod nye masseprotester i begge land. Videre tilskrives de egyptiske og tunisiske arbeiderbevegelsene mye ære for fallet av diktatorene i begge land. I etterkant av regimeendringen spilte Tunisiske UGTT en sentral rolle i å legge til rette for konsensusbygging og politisk kompromiss etter 2011. I Egypt hadde ingen av de to nasjonale fagforeningene politisk innflytelse.

Denne teksten bygger et argument på eksisterende teori og analyserer, fra et strukturalistisk perspektiv, hvorvidt det er tilfellet at nasjonale fagforeninger har iboende egenskaper som tjener prosessen av demokratisk stabilisering. Innsikt fra litteraturen på protestmetoder, kooptering og demokratisk stabilisering benyttes i argumentasjonen for at nasjonale fagforeninger har egenskaper som fremmer mobiliserende og pressutøvende mekanismer. Med dette som utgangspunkt etablerer jeg videre hvordan nasjonale fagforeninger er gunstig situert i det organisatoriske landskapet for å motvirke reverseringer. For å forstå ulike måter nasjonale fagforeninger kan tjene demokratisk stabilisering på, vil ulike omstendigheter som virker inn på denne effekten kartlegges. Vi konkluderer at hvorvidt nasjonale fagforeningers egenskaper knyttet til mobilisering, press utøvelse og stabilisering blir fremtredende, eller ei, vil være kontekstuellet betinget, blant annet gjennom organisatoriske vilkår, bakgrunnen for uro, egenskaper ved regimet, og egenskaper ved protestbevegelsene. Spesielt sentralt vil måten en NFF koopteres på være avgjørende. Den siste delen av argumentet bruker teori på religiøse faktorer, samt betydningen av militære ressurser og sosiale medier, i et forsøk på å nansere effekten av nasjonale fagforeninger på demokratisk stabilisering.

Å forklare sammenhengen mellom nasjonale fagforeninger og demokratisk konsolidering med kun to caser, medfører metodologiske utfordringer som må adresseres og motvirkes. Den sentrale utfordringen med å belyse denne tematikken er vektleggingen av andre variabler som er bestemmende for nasjonale fagforeningers handlingsrom. Bevissthet rundt reversert kausalitet er dermed nødvendig for å skille variabelen, altså egenskaper ved nasjonale fagforeninger, fra sentrale strukturelle omgivelser (Fearon, 1991, s.191). Samtidig må andre variabler som styrker eller svekker effekten av nasjonale fagforeninger drøftes. Eksplisitt bruk av kontrafaktiske argumenter kan legitimere antagelser knyttet til valg av

spesifikke variabler. Denne typen induktiv fremgangsmåte er også egnet for å redusere omfanget av problemer knyttet til “the appraisal of causal weight”(ibid: s.178). På denne måten kan jeg introdusere og drøfte alternative variabler, hvis forklaringskraft kan erstatte eller supplere de mønstrene jeg belyser (Hague, Harrop & McCormick, 2016, s.97).

Etter en redegjørelse av eksisterende forskning og det aktuelle teoretiske argumentet, vil jeg redegjøre for sentrale aspekter ved demokratiets vilkår i Tunisia og Egypt. Denne delen hviler hovedsakelig på kvalitative studier med utgangspunkt i dybdeintervjuer og undersøkelser fra nasjonale fagforeninger og masseprotester. Til sist drøfter jeg i den analytiske diskusjonsdelen hvilke effekter som har vært gjeldende, og i hvilken grad disse kan hevdes å illustrere noe særegent ved nasjonale fagforeninger.

Butcher, Gray& Mitchells kvantitative analyser av nasjonale fagforeninger, inviterer til kvalitativ analyse av en rekke sentrale spørsmål knyttet til effekter og mekanismer mellom kooptering, NFF og protest metoder. Hva forklarer de vidt forskjellige utfallene i Egypt og Tunisia? Hvordan påvirkes NFFs atferd i ikke-voldelige protester av autoritære regimers koopteringsstrategier, og hva kjennetegner konsekvensene? I hvilken grad kan litteraturen på arbeideres rolle i ikke-voldelige protester oversettes til nasjonale fagforeninger? Vi finner at det teoretiske grunnlaget fra disse områdene er innsiktsgivende i forståelsen av sentrale dynamikker i både Tunisia og Egypt, men at egenskaper ved nasjonale fagforeninger ikke alene kan hevdes å ha en signifikant effekt på demokratisk stabilisering.

Eksisterende forskning

Kontekstualisering

Eksisterende teori på demokratisk stabilisering gir oss grunn til å tro at måten makt og ressurser fordeles på kort sikt etter regimeendring, får stor betydning for hvorvidt et demokrati konsolideres eller ei (Svolik, 2008, s.158). Demokratisk overlevelse avhenger av at politiske makthavere støtter og opprettholder begrensninger på deres atferd (Weingast, 1997, s. 245). Begrepet *demokratisk konsolidering*, betegner denne prosessen; “through which democratic forms come to be valued in themselves, even against adverse substantive outcomes “(Ibid:, s.260). En statsleders implementering av frie valg innenfor en viss tidsramme kan betegnes som demokratisk konsolidering, fordi denne styrker demokratiets vilkår ved å risikere potensialet for egen maktutøvelse. Oppsummert fremmer konsolidering demokratisk stabilisering, og hindrer reversering til autokratiske styreformer.

Nyere litteratur på revolusjoner finner at arbeidere som gruppe tjener prosessen av demokratisk stabilisering. Samtidig tilskrives Tunisias fremste representant for arbeidere, den nasjonale fagforeningen Tunisian General Labour Union (UGTT), en stor del av æren for at landet tilsynelatende er på vei til å lykkes med demokratisk stabilisering, som unntaket i Den Arabiske Våren. Spørsmålet er dermed om noen av effektene og mekanismene fra kvantitativ forskning på revolusjoner kan oversettes kvalitativt til egenskaper ved nasjonale fagforeninger. Å presist avgjøre om dette er tilfellet, eller om for eksempel Tunisia-casen var et produkt av særdeles gunstige faktorer, er et sentralt aspekt ved forståelsen av dynamikken mellom det autoritære regimet og Nasjonale Fagforeninger som organisasjon. For dette formålet er teori om kooptering spesielt innsiktsgivende. Funn fra disse to områdene vil knyttes sammen med teori om sosiale medier, religion og militær intervensjon, som det kan tenkes at samvirker med effekten av nasjonale fagforeninger. For å vurdere dette vil jeg så trekke inn et bredt empirisk grunnlag for å avgjøre i hvilken grad dette kan hevdes å være tilfellet, samt hvorvidt effektene er historisk- eller kulturelt betinget. I sum er ambisjonen å vurdere om det er noen iboende egenskaper ved nasjonale fagforeninger som fremmer demokratisk konsolidering, som ikke er synlige i multinasjonale statistiske analyser.

En nasjonal fagforening (NFF) kjennetegnes ved at (1) dens uttrykte hovedmål er å fremme arbeideres interesser, og (2) den hevder å representere et nasjonalt kollektiv av individuelle aktører, uavhengig av industri, handel eller kompetanse (Butcher et. al., 2018, s.306). Denne definisjonen gjør ingen distinksjoner knyttet til hvorvidt en NFF faktisk forfølger disse målene på vegne av aktørene den representerer. Dette er viktig fordi vi vet at nasjonale fagforeningers reelle uavhengighet fra autoritære regimer vil variere over tid (Bashari, 2014, s.3).

«To coopt means to include someone in something, often against their will,» (Cambridge Dictionary, 2020). I denne konteksten er kooptering de tilfellene hvor en gruppe eller organisasjon med ulike midler blir gjort avhengige av makthavere, slik at de ikke lenger kan hevde å stå uavhengige. Det finnes ulike nivåer av kooptering. Kraftig kooptering innebærer fullstendig undertrykkelse av all konkurrerende organisering og streik-aktivitet (Ghandi& Wonik, 2010, s.648). En mildere form vil innebære å etablere institusjonaliserte kanaler for forhandlinger mellom regimet og organisasjoner, hvor parter kan uttrykke interesser, inngå avtaler og kompromisser (ibid).

Sentrale Funn

Kasper Netterstrøm hevder at i forkant av 2011 skal det ha vært en utstrakt oppfatning at organisasjoner i autoritære regimer hadde liten eller ingen innvirkning på demokratisering, og viser til flere utsagn av typen: «Labor unions [in the Middle East] are empty shells» (2016, s.383; Bellin, 2004). Altså skal det ha vært en akseptert antakelse at koopterte fagforeninger var handlingslammede under autoritære regimer. Hans kvalitative studie av UGTT illustrerer at det er flere egenskaper ved nasjonale fagforeninger som gir handlingsrom for regimekritisk aktivitet, til tross for at de er koopterte (ibid). Samtidig har framveksten av litteraturen på ikke-voldelige protester fanget opp at arbeiderbevegelser ofte er betydningsfulle aktører for å avsette regimer på gunstige måter. Spørsmålet er hva som skal til for at nasjonale fagforeninger effektivt kan mobilisere denne gruppen, og effekten dette kan ha på demokratisk stabilisering.

Kvantitative studier har vist at arbeideres deltakelse i masseprotester fremmer demokratisk stabilisering (Celestino & Gleditsch, 2013; Dahlum, Knutsen & Wig, 2019). Noen sentrale, samvirkende mekanismer som forårsaker denne effekten er at arbeidere som en samfunnsgruppe erstatter ikke-voldelige protestmetoder, har potensiale for bred mobilisering og for å utøve et kraftig økonomisk press. Den sentrale innsikten på dette fagfeltet er at de ressursene som grupper i en masseprotest har til rådighet, er avgjørende for hvilke strategivalg de fatter på vei mot demokratisering (Dahlum et al., 2019, s.1495). Funnene fra disse studiene viser at ikke-voldelige protester oftere fører til at makten splittes opp under gunstige omstendigheter, enn i ikke-voldelige protester (Celestino & Gleditsch, 2013, s.391).

Voldsbruk som protestmetode gir regimet mulighet til å legitimere bruken av sin egen, som oftest overlegne, voldskapitet. I tillegg har denne metoden en fremmedgjørende effekt, da et fåtall av aktører som regel er villige til å utøve voldelig motstand (Celestino & Gleditsch, 2013, s.390). I tilfeller hvor opprørere er ikke-voldelige, men den politiske makten bruker vold, svekkes regimets legitimitet betraktelig, samtidig som det regimekritiske mobiliseringsgrunnlaget for protestbevegelsene øker. I sum stiger presset mot regimeendring ved ikke-voldelige protestmetoder (Ibid: s.391).

Funn fra statistiske analyser finner at nasjonale fagforeningers deltakelse i masseprotester reduserer sjansene for reversering på kort sikt, samt at det eksisterer en positiv korrelasjon mellom NFFs deltakelse og demokratisk stabilisering på lang sikt (Butcher, Gray & Mitchell, 2018, s. 317). Ifølge flernasjonale statistiske analyser skal disse effektene være gjeldende uavhengig av regimetype (Butcher et.al., 2018, s. 307).

Litteraturen på kooptering viser at autoritære regimers interesse av å kooptere nasjonale fagforeninger, avhenger av deres størrelse, sosial tilknytning og innflytelse på økonomisk aktivitet (Ghandi & Wonik, 2010, s. 646). Studier av fagbevegelser i autoritære regimer over tid, viser at høye nivåer av kooptering sammenfaller med høyere grad av arbeiderfordeler (benefits) og lavere nivåer av arbeider protester (ibid).

Dynamikken mellom protest metoder, nasjonale fagforeninger og kooptering av arbeidere kan antas å samvirke på særegne måter i tilløpet til regimets fall. Denne teksten bygger på allerede etablerte antakelser om at det er fruktbart å kartlegge måten disse samvirker. Resultatene fra Butcher, Gray & Mitchells kvantitative analyser, etterspør kvalitative analyser av en rekke sentrale spørsmål knyttet til effekter og mekanismer mellom kooptering, NFF og protest metoder, som ikke fanges opp i flernasjonale studier (2018, s.318).

Teoretisk Argument

Mobilisering

En vesentlig egenskap ved nasjonale fagforeninger er deres mobiliserende kapasitet: nasjonale fagforeninger representerer folk på tvers av geografi og yrke, og har av den grunn ofte sterke forbindelser til lokale nettverk (Butcher et.al, 2018, s.306). En nasjonal fagforenings mobiliserende kapasitet henger tett sammen med dens kapasitet for å utøve press. Jo større og mer mangfoldig en protestbevegelse er, desto større og mangfoldig blir presset. NFF har tilgang til å rekruttere mennesker til masseprotester gjennom sosiale forbindelser i ulike deler av landet, noe som kan fange opp ujevn fordeling av misnøye i en befolkning (ibid). Dette er spesielt viktig, fordi ifølge mye av litteraturen på revolusjoner har et stort antall deltakere i revolusjoner sterke personlige bånd til andre deltakere (Beissinger et al., 2014, s.8).

Sosiale medier er et verktøy som kan forsterke effekten av regimemotstanderes mobiliserende evner (Breuer et al., 2015, s.774). Det eksisterer en negativ sammenheng mellom autoritære regimers internett-investeringer og demokratisering, noe som forklares ved at mange regimer har interesse av å kartlegge og sensurere politisk motstand (Rød & Weidmann, 2015, s. 338). Samtidig viser en studie fra 2015 at sosiale medier kan være et sentralt verktøy for å spre demonstrasjoner mellom ulike territorier, til tross for aktiv sensurering fra regimets del (Bruer et al, 2015, s.774). Dersom informasjonsflyt og koordinering kan foregå i digitale kanaler på tross av digitale barrierer, vil dette styrke en protestbevegelse.

Pressutøvelse

Et sentralt aspekt ved dynamikken mellom nasjonale fagforeninger og autoritære regimer er regimets motivasjon for å kooptere fagforeninger, og den nasjonale fagforeningens interesse av å godta, motvirke eller opponere mot koopteringen. For regiments del utgjør kooptering en viktig funksjon vis a vis befolkningen, fordi den ivaretar forestillinger om kontroll, stabilitet og støtte: “Within the halls of an assembly, demands do not appear to be acts of resistance and concessions do not seem like capitulations” (Ghandi & Wonik, 2010, s.649). Det antas at kooptering forekommer i tilfeller hvor regimet ønsker å bygge støtte, i perioder hvor konkurrerende krefter vokser i popularitet (ibid). Ledelsen i NFF kan tjene på kooptering ved å (i) sikre organisasjonens eksistens og (ii) motta goder på vegne av seg selv eller medlemmene. Denne mekanismen er synliggjort i resultatet fra Ghandi & Woniks studie av kooptering i autoritære regimer, hvor høyere nivåer av kooptering sammenfaller med høy ytelse av arbeiderfordeler, og lave protestfrekvenser fra denne gruppen (2010).

Prisen å betale for aksept kan en anta er et betraktelig tap av legitimitet fra sine egne medlemmer, fordi organisasjonen ikke lengre har en reell funksjon som representant for sine medlemmers interesser. Dersom ledelsen i en nasjonal fagforening opponerer mot koopterings-forsøk, sørger de for at regimet mister legitimitet hos den øvrige befolkningen, samtidig som de forsvarer sin eksistens i det organisatoriske landskapet (Netterstrøm, 2016, s. 392). Ved å opponere mot et regime som koopterer nasjonale fagforeninger kan en, fra et spillteoretisk ståsted, anta at ledelsen i så fall risikerer å bli erstattet av mer regime-vennlige aktører (Bashari, 2014, s. 2). Av den grunn vil regimekritiske handlinger fra en regimekritisk ledelse i nasjonale fagforeninger sjelden forekomme, fordi synlig opposisjon kan føre til at mektige regimekritiske krefter i organisasjonen fullstendig forsvinner. En nasjonal fagforening som opererer under et autoritært regime som er villig til å utøve kraftig kooptering vil ikke protestere aktivt med mindre det er sannsynlig at strukturelle endringer forekommer.

Nasjonale Fagforeninger kan utøve sterkt press på autoritære regimer gjennom sin særegne økonomiske posisjon, hovedsakelig gjennom streikvirksomhet (Ghandi & Wonik, 2010, s. 647). Vedvarende økonomisk skade på en sektor som mektige aktører er avhengig av, kan øke presset på myndighetene til å lytte til kravene fra en protestbevegelse (Dahlum. et al, 2019, 1495). Dette var tilfellet i Sør-Afrika, hvor det har blitt dokumentert at fall i nasjonale investeringer sammenfalt med forekomsten av nasjonale streiker over en lang årrekke (Wood, 2001, s.876). En overhengende sannsynlighet for streik resulterte i at

investorer vegret seg for- eller sluttet- å investere i nasjonale firmaer (Ibid; s.880) Effekten var også kraftig på kort sikt, for eksempel tapte et firma involvert i gruvedrift 150 millioner dollar i 1987 som et resultat av langvarig streik fra gruvearbeidere det året (Ibid; s.878). Myndighetene, som var avhengige av støtte fra de økonomiske elitene, endte med å involvere NFF i forhandlingene om landets struktur og fremtid som et resultat av press fra økonomiske eliter som hadde lidd store tap.

Eksistensen av denne mekanismen kan på den annen side innebære at Nasjonale fagforeningers opposisjon mot regimet er økonomisk betinget, og følgelig sårbart for ressurssterke regimer. Studier av “industrial relations” i autoritære regimer finner, ikke overraskende, at sannsynligheten for streik synker i takt med lønnsøkning (Ghandi& Wonik, 2010, s.649). Dersom regimet er kapabelt til å stanse streiker gjennom målrettet ressursbruk, kan protestbevegelser miste moment dersom en større andel motiveres av materielle og strukturelle krav (Benin, 2012, s.331). På den annen side vil en håndteringsstrategi som begrenser seg ved materielle ytelser, for regimets del, være ekstremt sårbart for varige streiker på tvers av sektorer.

Stabilisering

Gjennom å undergrave en organisasjons mobiliserende kapasitet gjennom kooptering, kan den nasjonale fagforeningen i seg selv danne et mobiliserende grunnlag for opprør (Wood, 2001, s. 874) Dette så man i 1989 i Bulgaria da Prodrepka (Støtte) ble opprettet, en uavhengig nasjonal fagforening, som mobiliserte hundre tusen medlemmer på under et år, med det motiv å utgjøre et alternativ til den koopterte, statlig eide Confederation of Independent Trade Unions of Bulgaria (CITUB) (Docherty, 2004, s.56).

I slutten av 1989 forsøkte CITUB å styrke sin legitimitet ved å velge et nytt lederskap. De annonserte så en generalstreik som ble en viktig faktor for avviklingen av det kommunistiske regimet (ibid). Innen 1993 samarbeidet de to nasjonale fagforeningene om å representere 550 000 arbeidere (ibid). Eksempelet illustrerer at rollen en NFF spiller i masseprotester får konsekvenser for hvilket handlingsrom de får i etterkant av regimets fall, og at kooptering kan styrke ulike nasjonale fagforeningers evne til å mobilisere regimekritiske krefter (Celestino& Gleditsch, 2013, s.391) Arbeideres rettigheter er på generelt grunnlag veldig utsatte under autoritære regimer, slik at vi kan forvente at nasjonale fagforeninger kan få et særegent moment i en overgangsperiode (ibid.) Effekten av NFF på demokratisk stabilisering kan altså styrkes av kraftig kooptering fra regimets side ved å danne et mobiliseringsgrunnlag for organisert politisk- motstand og konkurranse.

Nasjonale fagforeninger må forvalte ulike interesser på tvers av sektorer, håndtere interne konflikter, samt organisere streik-virksomhet (Butcher et al., 2018, s.303) For å gjøre dette effektivt behøver de institusjonaliserte strukturer og hierarkier for å fungere effektivt. Disse tar tid å etablere, og er nødvendige blant annet for å utforme strategier og for å forvalte ulike interesser etter regimeendring (ibid). Hvorvidt det eksisterer effektive strukturer som overlever regimeendring, kan være avgjørende for hvorvidt en NFF er kapable til å utnytte handlingsrommet som oppstår i maktvakuemet under en demokratisk overgang (ibid). Om en sivil organisasjon skal kunne bidra til konsolidering, antar vi altså at den behøver organisatorisk erfaring og kapasitet.

Nasjonale Fagforeningers representerer altså mangfoldige aktører på tvers av yrkesmessige, geografiske og kulturelle skillelinjer (Dahlum et al., 2019, s.1496). Dette rekrutteringsgrunnlaget forsvinner ikke etter en periode med konflikt, noe som kan være tilfelle for opprørsgrupper eller midlertidige politiske koalisjoner (Butcher et al. 2018, s.308) Følgelig kan Nasjonale Fagforeninger tjene demokratisk stabilisering ved å motvirke uro i overgangsperioden, dersom de tilbyr interesserepresentasjon på tvers av skillelinjer i en større del av befolkningen, i et maktvakuem (ibid).

Demokratisk konsolidering forutsetter konsensusbygging; at politisk signifikante grupper, som arbeiderbevegelser utgjør i de fleste land, verdsetter og forsvarer de begrensningene som muliggjør et demokrati (Weingast, 1997, s.245). I en overgangsperiode kan nasjonale fagforeninger tjene konsolideringsprosessen, dersom de fremmer sentrale interesser hos en stor del av befolkningen, med forankring i demokratiske verdier (ibid).

Kontekstuelle faktorer

Militæret er en faktor det er nødvendig å ta i betraktning, da en stor andel av autoritære regimer etableres gjennom militær intervensjon (Geddes, 1999, s.122). I tillegg til dets voldsmonopol, tilskrives militærets profesjonalisering mye betydning for “underutviklede” lands demokratisering, fordi de sammenlignet med andre nasjonale institusjoner har langt mer organisatorisk kapasitet (Schmidt, 2013, s. 481). Hvor tilbøyelig et lands militære er til å gripe inn i nasjonale, politiske konflikter avhenger av dets historie for intervensjon, samt kapasitet (Butcher et al., 2018, s.308). Altså er deres rolle historisk og strukturelt betinget, og dermed vil militærets rolle variere stater imellom, i likhet med konsekvensene forvaltningen av denne har på demokratisering og på nasjonale fagforeningers aktivitet. Uansett kan en ta utgangspunkt i at det spiller en vesentlig rolle for demokratisk stabilisering.

Religiøse overbevisninger og demografier tilskrives ulik grad av betydning for demokratisk utvikling i Midt-Østen, gjerne fordi Islam har stor oppslutning i dette området (Vogt& Thorbjørnsrud, 2020; Vogt, 2009). Teoretikere har blant annet argumentert for at vilkårene for at vestlige ideer om individualisme, som skal være kompatible med demokrati, er ugunstige her (Huntington, 1993, s.40). Andre har effektivt påvist at Islam ikke kan hevdes å ha noen signifikant negativ effekt på demokratisk stabilisering (Donno& Russett, 2004; Fish, 2002; Hariri, 2012). I denne strukturelle konteksten bør man dog ta høyde for at organisasjoner kan utgjøre maktfaktorer i sivilsamfunnet, ved for eksempel å mobilisere støtte indirekte eller direkte gjennom ivaretagelsen av religiøse hensyn. En slik funksjon kan nemlig ikke nasjonale fagforeninger spille i det organisatoriske landskapet, da deres interesser primært er av en materiell karakter.

Oppsummering

For å oppsummere antar vi at nasjonale fagforeninger kan tjene demokratisk stabilisering, under gitte omstendigheter. I sin unike organisatoriske posisjon har Nasjonale Fagforeninger potensiale for å mobilisere brede deler av befolkningen både i for og etterkant av regimeendring. Som aktør i masseprotester kan NFF utøve press på regimet gjennom en rekke sammensatte mekanismer knyttet til protest-strategier, noe vi vet er vesentlig for at regimeskifte skjer under gunstige omstendigheter. Forutsatt at de har effektiv organisering, at det eksisterer regimekritiske krefter innad i organisasjon, og at arbeider interesser har lidd under autoritære regimer, eksisterer muligheten for at de kan høste vesentlig politisk innflytelse i et maktvakuum. Hvorvidt noen av egenskapene knyttet til mobilisering og pressutøvelse blir fremtredende, vil være kontekstuellet betinget, blant annet gjennom organisatoriske vilkår, bakgrunnen for uro, egenskaper ved regimet, og egenskaper ved protestbevegelsene. Spesielt sentralt vil måten en NFF koopteres på være avgjørende. Denne dynamikken legger føringer for nasjonale fagforeningers handlingsrom, og vil variere mellom alle caser en studerer. Nasjonale fagforeningers organisatoriske systemer og erfaringer vil få store konsekvenser for deres legitimitet i befolkningen, samt evne til å kapitalisere politisk på arbeideres interesser, som gjerne blir sentrale etter regimefall. Videre vil også forhold knyttet til maktvakuums natur avgjøre hvorvidt en NFF kan opptre stabiliserende. Avslutningsvis bør en i denne konteksten ta høyde for at utenforstående variabler som sosiale medier, militær intervensjon og religion ofte kan spille inn på varierende, betydningsfulle måter.

Valg av case og kilder

Tunisia og Egypt er gunstige caser å sammenligne ettersom begge landene opplevde regime fall og masseprotester, omtrent samtidig i 2011 og 2013. Demokratiseringen ble utfordret i begge land i 2013, noe som resulterte i delvis konsolidering i Tunisia og reversering til autokratiet i Egypt. I forkant av masseprotestene hadde begge restriktive vilkår for sivile organisasjoner og koopterte nasjonale fagforeninger. I begge landene tilskrives arbeidere som sentrale årsaker bak regimenes fall. Protestbevegelsene i Tunisia og Egypt var drevet av sinne mot økonomisk nød og korrupsjon, de oppstod i det samme tidsrommet, og var konsekvent ikke-voldelige. I tillegg opplevde nasjonale fagforeninger en enorm økning i antall medlemmer etter regimenes fall i 2011, mens kun en av de fikk vesentlig, direkte politisk innflytelse.

Som sentralt empirisk grunnlag benytter jeg meg av Kasper Netterstrøms redegjørelse av UGTTs involvering i Tunisia, som er basert på intervjuer med mer enn 30 ledende og vanlige UGTT medlemmer. Mye av datagrunnlaget stammer også fra Joel Benins redegjørelse av arbeidernes rolle i for- og etterkant av Mubaraks fall, samt en kvalitativ studie av protestbevegelsene i begge land, som har brukt spørreundersøkelser og intervjuer for å kartlegge motivasjonene for protestdeltagelse hos en rekke demonstranter i Tunisia og Egypt.

Datagrunnlag fra Egypt

På 2000-tallet var Mubarak regimet gjenstand for sterk misnøye hos befolkningen og det internasjonale samfunnet. Da han ble avsatt i 2011 etter store demonstrasjoner og streiker, tok militæret over kontrollen fram til et nytt valg ble holdt. Det muslimske brorskap vant overlegent. Nye masseprotester oppstod to år senere, og resulterte i at militæret avsatte regimet. Forhenværende øverste leder i militæret, President Abdel Fattah al-Sisi, har siden 2013 styrt landet på stadig mer autoritært vis, ifølge Freedom House, blant annet ved “å fjerne all meningsfull politisk motstand” (2019).

Historisk bakteppe

Et stort flertall av aktive revolusjonere intervjuobjekter oppga en svak økonomi og utbredt korrupsjon som sine fremste årsaker for å delta i masseprotester (Beissinger, Mazul & Jamal, 2015, s.4). Masseprotestene var overrepresentert av egyptisk, urban middelklasse. Enkelte peker på at velferdsordninger som spesielt gavnet middelklassen forsvant, samtidig som at en

rekke sivile organisasjoner ble kooptert, dannet grunnlaget for en revolusjon som ble drevet fram av middelklassen, og støttet av sivile organisasjoner (Butcher et al., 2018, s.313). Andre tilskriver økt økonomisk privatisering og liberalisering til denne tendensen (Netterstrøm, 2016, s.391)

Det var allerede stor uro blant egyptiske arbeidere i forkant av de omfattende masseprotestene som skulle lede til regimeendring. I 2006 var Egypts største fabrikk kompleks, det statlig eide Ghazl al-Mahalla, landets største produsent av tekstil, som er en viktig inntektskilde for landet (Beinin, 2012, s.328). I 2006 begynte planleggingen av å privatisere denne sektoren. I samme periode ble det holdt valg i Egypts eneste nasjonale fagforening på den tiden, Egyptian Trade Union Federation (ETUF), hvor stemmeopptellingen ble omtalt av The Center for Trade Union and Workers Service som den verste i egyptisk fagforeningshistorie (ibid). Statlige offiserer skal ha forbudt over 12 000 mennesker fra å stille til valg, blant dem hovedsakelig venstrevridde aktører og individer med tilknytning til det muslimske brorskap, som vokste seg store i denne perioden (ibid). Etter fire dagers omfattende streik og demonstrering, hvor over 300 protestanter ble arrestert og flere skutt, ble ETUF og regimet tvunget til å forhandle med de streikende. Arbeiderne mottok bonuser og løfter om at fabrikkkomplekset ikke ble privatisert, og hendelsen ble omtalt som “a huge loss of legitimacy for ETUF and the regime,” (ibid). Flere av de utestengte kandidatene skal senere ha blitt markante streikeledere.

Hendelsene motiverte egyptiske arbeidere til å kreve ETUF ledelsens avgang og nye, frie valg. Kravene innebar store politiske implikasjoner knyttet til regimets koopteringsstrategi. Store arbeiderdemonstrasjoner oppstod to ganger i løpet av ett år foran ETUFs hovedkvarter (Beinin, 2012, s. 331). Regimet bevilget sporadiske lønnsøkninger og bonuser, samtidig som sikkerhetsstyrker slo kraftig ned på de gjentakende demonstrasjonene. Gradvis ebbet protestene ut, og kravene om en uavhengig nasjonal fagforening ble ikke imøtekommet. Joel Beinin hevder dette illustrerte den egyptiske arbeiderbevegelsens fremste utfordring; “it had no unified program, no national or regional organizational institutions, and no national leadership (2012, s.332).

Mellom 2005 og 2011 forekom det høyeste antallet streiker i Egypts historie (Bishara, 2014, s.3). De færreste av disse skal ha blitt støttet av ETUF-ledelsen, et faktum som støtter opp under den sterke dedikasjonen til kooptering som regimet utviste i Ghazl al-Mahalla tilfellet (ibid).

I 2008 streiket ansatte i skatte-sektoren og mottok en lønnsøkning på over 300 prosent. I kjølvannet av denne seieren ble til slutt Egypts første uavhengige fagforening opprettet:

Independent General Union of Real Estate Tax Authority Workers, som representerte 30 av landets 55 tusen ansatte i denne sektoren (Bishara, 2014, s.2). Dette inspirerte en rekke andre sektorer til å opprette uavhengige fagforeninger.

Masseprotester og regimefall

Egyptiske arbeidere utgjorde ingen stor del av folkemassene som protesterte mot Mubarak. Samtidig hevder forskere at arbeiderbevegelsen var avgjørende for militærets inngripen og Mubaraks fall (Bishara, 2014, s.1; Beissinger et.al, 2012, s.18). Deres grunner for å delta var mange: “daily humiliation, abuse, and torture by police and other internal security forces; massive corruption in all spheres of public administration, from the government offices to public enterprises(...); inflation and the rising cost of living; unemployment concentrated among youth, (and) declining standards of public social services (...)” (Benin, 2012, s.323)

Opprøret mot Mubarak-regimet i januar 2011 gav uavhengige fagforeningsaktivister fra det forrige tiåret nye incentiver til å organisere seg på tvers av arbeidsplasser. Fem dager etter opprøret startet, den 30. januar, ble opprettelsen av Egypts andre nasjonale fagforening kunngjort: The Egyptian Federation of Independent Trade Unions (EFITU) (Bishara, 2014, s.4). I dagene etterpå strømmet ulike yrkesgrupper til, samtidig som ETUF ba sine medlemmer om ikke å delta i protestene. Den 8. februar igangsatte EFITU en generalstreik over hele landet, som titusener av folk fra mer enn 60 yrkesgrupper sluttet seg til (ibid). Streiken skal ha vært nær ved å “paralysere” landets økonomi (Butcher et al., 2018, s.307). Tre dager etter at streikene begynte ble Mubarakregimet avsatt av the Supreme Council of the Armed Forces (SCAF), og enkelte forskere tilskriver effekten av streikene som en sentral faktor for deres intervensjon (Butcher, et.al, 2018, s. 307; Benin, 2012, s.341).

Ny uro: kollaps

SCAF overtok makten i Egypt, juli 2013 etter nye masseprotester som følge av stigende økonomisk nød. I årene siden revolusjonen har EFITU hatt voldsom fremgang i det organisatoriske landskapet. Allerede i 2013 hadde de 300 tilsluttede fagforeninger. (Bishara, 2014, s.4). Mellom 2013 og 2016 doblet de medlemstallet med over en million medlemmer (Danish Trade Union Development Agency, 2017, s.8). ETUF mistet nær en million medlemmer i samme periode (ibid).

Overblikk

Det eksisterte i tilløpet til revolusjonen flere maktfaktorer i det Egyptiske sivilsamfunnet. Som følge av internasjonalt og nasjonalt press tillot Mubarak-regimet en mer uavhengig presse, samt flere politiske organisasjoner (Beissinger et al., 2015, s.11). Ifølge “The Arab Barometer Survey,” var femten prosent av egyptere involvert i sivile organisasjoner ved inngangen til 2011 (Ibid: s.5). Kun et fåtall av respondentene i Beissinger, Mazul og Jamals undersøkelse oppga krav om sivile og politiske friheter, som motiverende faktorer for deltakelse i masseprotester (ibid).

Det muslimske brorskap hadde i forkant av revolusjonen 600 000 medlemmer, og millioner av følger med dype forbindelser til lokalsamfunn gjennom ulike former for veldedig arbeid (Butcher et al., 2018, s.318).

I det påfølgende valget ble egyptiske arbeidere direkte representert ved 25 politikere i et parlament med 508 medlemmer: “This reflects the broader phenomenon that, except for the Muslim Brothers, the forces most active in overthrowing Mubarak did not reap commensurate political rewards.” (Beinin, 2012, s.341). EFITU hadde i forkant av Mubaraks fall uløste interessekonflikter mellom ulike sektorer, og manglet etablerte hierarkier, rutiner for valg av ledelse, samt en strategi for å utnytte maktvakuemet. Uten disse grunnleggende organisatoriske strukturene var det uaktuelt for EFITU å utnytte støtten de hadde, i kontrast til det muslimske brorskap.

I Egypt besatt militæret betydelig makt, samt en historie for å gripe inn i politikken. Det var gjennom militær intervensjon i 1952 at rekken med autoritære ledere fikk makten i Egypt (Schmidt, 2013, s.490). Det Egyptisk styret hvilte på en særegen kombinasjon av militærets repressive maktmidler og på folkelig legitimitet. Militæret bestod av over 500 000 mann, og mottok i 2013 5-10% av Egypts BNP (ibid).

Datagrunnlag fra Tunisia

I forkant av 2011 hadde Ben Ali regjert i over 20 år, og gradvis endret politisk strategi, fra kommunistiske til liberale idealer. Revolusjonen markerte starten på den arabiske våren og valget som fulgte i 2011 resulterte i et flerpartistyre. To år senere oppstod nye masseprotester og politisk konflikt, som endte med at presidenten frivillig gikk av. Den demokratiske overgangen har resultert i at tunisiere i 2020 har langt flere politiske og sivile rettigheter enn tidligere. Samtidig understreker Freedom House at: «the influence of endemic corruption,

economic challenges and continued unresolved issues (...) remain obstacles to full democratic consolidation» (2020).

Historisk bakteppe

Tunisisk økonomi stod i 2010 overfor utfordringer som forlangte et varig retningsskifte av politikerne. President Ben Alis korporatistiske politiske fokus på 2000-tallet produserte to kraftige ulikhetsdimensjoner: en aldersbasert, ettersom jobbskapning ikke holdt tritt med befolkningsveksten, samt en territoriell, mellom byene og periferien, hvor sistnevnte regions verdiskapning stagnerte kraftig (Beissinger et al., 2015, s.13). En omfattende privatiseringsbølge skal ha gagnet et fåtall utvalgte klaner med tilknytning til Ben Alis familie, og tatt livet av en rekke små og mellomstore bedrifter (ibid). Samtidig inngikk Presidenten i handelsavtaler med Europa og presset fagforeninger på måter som gagnet økonomiske eliter.

Ben Alis håndtering av sivilsamfunnets institusjoner var preget av trakassering, undertrykkelse og kooptering. Undertrykkelsen av sivile organisasjoner skal ha vært såpass effektiv at større protester fra arbeidere eller profesjonelle fagforeninger nesten aldri forekom i løpet av tiåret fram mot regimeendring (Beissinger et.al, 2014, s. 12). I stedet forekom sporadiske selvmord fra frustrert ungdom, og sultestreiker fra prominente jurister og politikere. Kun seks prosent av tunisiere rapporterte involvering i sivile organisasjoner (ibid). De skal kun ha eksistert et fåtall faktisk uavhengige sivile organisasjoner, som rutinemessig ble trakassert, nektet offentlig anerkjennelse, og fikk sine midler fryst (Ibid: s.11). Som vi skal se, var The General Unions of Tunisian Workers (UGTT) ikke like kraftig rammet av slike inngripener.

Kasper Netterstrøms redegjørelse av UGTTs involvering i Tunisia, tegner et bilde av en organisasjon som jevnlig korrigeres direkte av Ben Ali og politiets overvåkning (2016, s.394). I 2011 hadde UGTT 350 000 medlemmer (Butcher, 2018, s.307). Organisasjonen hadde historisk sett en varierende grad av uavhengighet fra regimet, og i perioder har det vært store konflikter mellom ledelsen og de øvrige medlemmene av organisasjonen (Bishara, 2014, s.3).

Masseprotester og regimefall

I desember 2010 startet masseprotestene mot regimet i den perifere byen Sidi Bouzid, etter Muhammad Bouazizis selvpåtenning. Videoer av handlingen spredte seg på sosiale medier (Zisenwine, 2016, s.2). Han var ikke den første tunisieren til å tenne på seg selv det året (ibid). Protestene spredte seg raskt til mindre byer, før de i januar nådde hovedstaden. I denne perioden døde minst femti protestanter som et resultat av politivold (Bruer, Landman & Farquhar, 2015, s.774). President Ben Ali holdt en tale for nasjonen den 13. januar, hvor han uttalte at han forstod demonstrantenes sinne, og lovte å ikke stille til gjenvalg. Den 14. januar fortsatte demonstrasjonene i Tunis, og Ben Ali flyktet med familien til Saudi Arabia (Netterstrøm, 2016, s.384).

UGTT hadde i 2011 vært en del av sivilsamfunnet i over 65 år, som en markant samfunnsaktør, med varierende grad av uavhengighet overfor regimet (Netterstrøm, 2016, s.385). Organisasjonen “penetrated society down to the grassroots,” og hadde organisatorisk tilknytning til 19 ulike områder” (Butcher et al., 2018, s.308) I 2008 slo UGTT ledelsen og deres lokale kontorer ned på et kraftig opprør i Gafsa, som angrep den høye arbeidsledigheten som hadde oppstått på 2000-tallet. Da uro gjenoppstod i Sidi Bouzid i 2010, handlet mange UGTT aktivister uavhengig av ledelsen og organiserte demonstrasjoner over hele landet: “the quarrels in relation to the Gafsa revolt, had taught many local union members that it was better to act independently than to wait for instructions from the national leadership that would never come” (Netterstrøm, 2016, s.393). Ledelsen fordømte hverken regimet eller sine medlemmer. Til tross for at all organisert politisk aktivitet var ulovlig, ble UGTTs lokaler noen steder i Tunisia brukt til å huse aktivister, etter omfattende internt press rettet mot den øverste ledelsen (Ibid; s.395). Noen dager før Ben Alis fall gav ledelsen sine grener tillatelse til å organisere demonstrasjonene som ble holdt den tolvte, trettende og fjortende januar 2011. Under revolusjonen skal fagforeningsaktivister og framtrede advokater ha vært avgjørende for å spre protestene fra Sidi Bouzid til Tunis, men dette skal de ha gjort uavhengig av sine fagforeninger (Beissinger et al., 2015, s. 312). «Først når de ble klar over protestenes størrelse, tilsluttet de seg protestene «(ibid). Likevel hevder flere forskere at «the UGTT was critical in the facilitation of sustained mass protests» (Butcher et al., 2018, s.308: Angrist, 2013, s.561).

Kvalitative studier av Tunisisk aktivisme viser hvordan internett-aktivister var kapable til å bruke sosiale medier som en verdifull mobiliserings-ressurs, ved å unngå regimets online-barrierer (Breuer, Landman & Farquhar, 2015, s.782). En av Tunisias største demonstrasjoner i forkant av Ben Alis fall ble arrangert i Sfax av UGTT, og kringkastet til resten av befolkningen. Den motiverende effekten av demonstrasjonene ble forsterket ettersom

internettaktivister muliggjorde at innbyggere i andre byer fikk tilgang på informasjon om- og bilder av- de dramatiske hendelsene (Breuer et al, 2015, s.774).

Ny uro: konsolidering

Valget i 2011 resulterte i at flere partier kom til makten, som sammen skulle redde økonomien og danne en ny grunnlov. Da hverken grunnlov eller økonomisk bedring fant sted i 2013, og to framtrepende politikere ble myrdet det samme året, oppstod nye masseprotester. For å løse «den politiske krisen,» var UGTT gjentatte ganger vertskap for nasjonale dialoger mellom de ulike partiene, som en del av den senere nobelprisvinnende Dialogs-Kvartetten (Bishara, 2014, s. 5) «Compared to the rest of the political landscape after the revolution, the UGTT leadership had a unique combination of experience and legitimacy» (Netterstrøm, 2016, s.396). UGTT hadde doblet antallet medlemmer til 700 000 i 2014, samtidig som andre uavhengige nasjonale fagforeninger vokste fram (Butcher et al., 2018, s.308).

Tunisiens demokratisk valgte president valgte, som følge av omfattende masseprotester, i 2013 å gi fra seg makten på to betingelser: at datoer for (i) et nytt fritt valg det samme året, og (ii) ferdigstillelsen av en ny grunnlov, ble fastsatt (Zisenwine, 2015, s.7). Begge kravene ble oppfylt i 2014 (ibid).

Overblikk

En stor del av bakgrunnen for opprøret i Tunisia var økonomisk nød og sinne mot utbredt korrupsjon i samfunnsinstanser (Beissinger et al., 2015, s.4). Krav om sivile og politiske friheter var sjeldent oppgitt som årsak for protestdeltakelse. Karakteren av de økonomiske utfordringene som preget Tunisia dannet et grunnlag for en heterogen protestbevegelse, på tvers av yrkessektorer, aldersgrupper og områder (ibid; s.1).

Konfliktene innad i UGTT oppstod, ifølge Netterstrøm, som et resultat av at ledelsen konstant måtte ha legitimitet og tillit fra Ben Ali, samtidig som de forfulgte arbeidernes interesser, og dermed sikret legitimitet fra dem (2016, s.396). På sin side forsøkte Ben Ali å holde sin involvering i fagforeningsaktivitet skjult. Eksempelvis skal UGTT lederen Abdallessem Jerad ha møtt klager direkte fra Ben Ali på artikler i organisasjonens avis, med påtatt forbauselse og sinne, hvorpå han ringte redaktøren og “skjelte han ut i pompøse, nasjonalistiske lag” (ibid: s.394). Deretter skal han ha oppsøkt redaktøren personlig og understreket at han drev skuespill for politiet som avlyttet organisasjonens telefoner. Dette er et av mange eksempler som får fram hvor kompleks dynamikken innad i UGTT var. Det har

til felles med andre eksempler at ledelsen var villig til å forsvare sin posisjon, og løpende tok risikoer for å sikre deres legitimitet hos Ben Ali samt sine medlemmer.

At regimet har utvist interesse av å framstå tolerante overfor UGTT, indikerer at de 65 årene organisasjonen blant annet har brukt på å ivareta legitimitet hos sine regimekritiske medlemmer, samt regimet, har vært forholdsvis vellykket. Ifølge Bishara, er det utbredt enighet om at kun en organisasjon som UGTT, hadde kapasitet og legitimitet nok, til å spille en slik meglerrolle (2014, s.7).

Kvalitative studier av Tunisisk aktivisme viser at internett-aktivister var kapable til å bruke sosiale medier som en verdifull mobiliserings-ressurs, ved å unngå regimets online-barrierer (Breuer, Landman & Farquhar, 2015, s.782). En av Tunisias største demonstrasjoner i forkant av Ben Alis fall ble arrangert i Sfax av UGTT, og kringkastet til resten av befolkningen. 36 prosent av tunisiske revolusjonære belaget seg på internett for informasjon, i kontrast til 14 prosent av egyptiske (Beissinger et al., 2015, s.13).

I 2011 brukte Tunisia 1,5 % av BNP på militæret, som bestod av 35.000 mennesker (Schmidt, 2013, s.484). «Militærets begrensede størrelse og beskedne økonomiske betydning gjorde det alt annet lige lettere at holde det uten for det civile politiske liv» (ibid).

Analytisk Diskusjon

Mobilisering

Den positive effekten av arbeideres deltakelse i ikke-voldelige protester og demokratisk stabilisering, som teorien har belyst, er delvis problematisk å oversette til nasjonale fagforeninger. Både EFITU og UGTT sluttet seg til demonstrasjonene først etter masseprotestene hadde opprettholdt høyt press over lang tid. Å regne nasjonale fagforeningene som ansvarlige for at ikke-voldelige strategier ble benyttet blir av den grunn spekulativt.

Koopteringen av ETUF, samt organisasjonens aktive motarbeidelse av masseprotestene, kan sees som en parallell til Bulgaria Casen, i den forstand at en konkurrerende, uavhengig nasjonal fagforening oppstod i begge tilfellene (Butcher, 2018, s.306). Det kan tenkes at ETUFs motstand gjorde koopteringen eksplisitt, og dermed varslet arbeiderne om fraværet av reell representasjon. Ettersom arbeidere fra før manglet vesentlige rettigheter, kan det tenkes at slike handlinger hadde en mobiliserende effekt på arbeiderne som EFITU utnyttet.

Regimets voldsbruk mot anti-ETUF og UGTT demonstranter kan dog sees i tråd med Celestino & Gledisch argument om sammenhengen mellom voldsbruk mot demonstranter og legitimitets tap. At protestene opprettholdt sitt moment i etterkant av volden, støtter denne kausale mekanismen, og bør sees i lys av at i drapene forekom på et tidspunkt hvor demonstrasjonene var på sitt største.

Den territorielle dimensjonen var helt avgjørende for at UGTT kunne utnytte sin mobiliserende kapasitet i periferiene (Butcher, 2018, s.303). Som nevnt gjorde UGTT-ledelsen konstant avveininger mellom hensyn til medlemmene og regimet. I 2008 konflikten, samt under begynnelsen av opprøret spilte de, i det minste for offentligheten, en regimevennlig rolle i så stor grad at medlemmene ikke ventet på dem for å aksjonere. Nøkkelrollen de spilte var altså å “sentralisere” demonstrasjonene, men det var tilfeldig at selvpåtenningen skjedde et sted de hadde kontor og ressurser. Ville UGTT hatt den legitimiteten og innflytelsen som muliggjorde deres meglerrolle mellom 2011 og 2014, dersom katalysatoren for opprøret hadde skjedd et annet sted, hvor UGTT ikke hadde hatt sterke grasrot ledere i den byen det skjedde?

Et sentralt spørsmål er hvorvidt UGTTs aktivitet i forkant av organisasjonens involvering på tampen av revolusjonen bør tilskrives grasrotaktivister, som var en del av UGTT tilknytning, eller organisasjonen som helhet. Måten ledelsen sendte blandede signaler til medlemmer angående regimekritisk aktivitet, taler i favør av at ledelsen tenkte langsiktig, men det er spekulativt å hevde at all grasrotaktivist virksomhet ble planlagt av ledelsen (Butcher, 2018, s.307). Organisasjonen voldsomme vekst i medlemstall etter Ben Alis fall er en pekepinn på at ledelsen ikke tapte legitimitet i denne perioden, men det er uklart i hvilken grad UGTT på organisasjonsnivå bidro til mobilisering tidlig i masseprotestene.

Den mobiliserende effekten av sosiale medier virker å ha forsterket effekten av nasjonale fagforeningers mobiliserende egenskaper på regime-protester. Den unge befolkningssammensetning i Tunisia kan forklare denne effekten: 14 prosent av egyptiske revolusjonære rapporterte at de var avhengige av internett for informasjon, i kontrast til 36 prosent av revolusjonære tunisiere (Beissinger et al., 2015, s.7).

Pressutøvelse

Kapasitet for mobilisering henger tett sammen med pressutøvelse. Tidligere konflikter i Egypt indikerte at egyptiske arbeidere var sårbare for økonomiske insentiver. I tillegg var de fleste demonstrantene i all hovedsak motivert av økonomiske årsaker. Dersom Mubarak skulle imøtekommet bevegelsen økonomisk, gjennom f.eks lønnsøkninger, ville dette ha

innebåret enorme utgifter han ikke kunne opprettholdt (Wood, 2001, s.863). Hva gjelder immaterielle goder og rettigheter, kunne ikke Mubarak lovet befolkningen en forbedring på dette området, fordi han hverken (i) ville hatt legitimitet på dette området, eller (ii) framstått som et bedre politisk alternativ til Det Muslimske Brorskap, som hadde stor sympati i befolkningen på dette området. Omfanget av streikene og effektene er uansett verdt å notere seg, da de er presist i tråd med Elizabeth Woods teoretisering av arbeidermobilisering i Sør-Afrika og El Salvador.

Ghandi&Woniks mekanisme knyttet til motivasjoner for kooptering var gjeldende i Egypt, hvor koopteringen av ETUF fant sted parallelt med det Muslimske Brorskaps framvekst. Å motvirke denne tendensen var et synlig motiv hos Mubarak (Bishara, 2014, s.5). Ettersom mengden arbeiderprotester økte i etterkant av dette, delvis som en konsekvens av koopteringen, var altså den etablerte effekten av denne koopteringsmekanismen fraværende.

Strukturelle tendenser var avgjørende for de ulike utfallene: Ben Ali regimet var mindre sårbart for økonomisk press enn Mubaraks, fordi de økonomiske problemene i mindre grad kunne spores til politiske vedtak. Økonomisk nød hos den gjennomsnittlig Egypter var et produkt av lav økonomisk omfordeling og rask avvikling av goder, mens økonomisk nød hos den gjennomsnittlige tunisier var et produkt av langvarig privatisering og sentralisering, noe som stagnerte økonomien, og skapte mangel på arbeidsplasser for aktører i periferien, og for det høye antallet unge. Å bedre økonomien ville dermed innebære at Ben Ali kraftig motvirket effektene av den politiske linjen han hadde satset på siden starten av 2000-tallet. I dagene før revolusjonen var fattigdommen i periferien tre ganger den i byene (Beissinger et. al., 2015, s.14). Derfor er det ikke overraskende at masseprotester igjen forekom over økonomiske årsaker to år etter hans fall, eller at UGTT var helt sentral for spredningen av misnøye rettet mot regimet.

Den lave deltakelsen i sivile organisasjoner blant tunisiere, og den vesentlige betydningen UGTT skulle få, er et paradoks som bør adresseres. Ben Alis kraftige undertrykkelse og kooptering av sivile organisasjoner resulterte i at aktivister konsentrerte seg i UGTTs lokaler, og følgelig styrket organisasjonens betydning for å velte Ben Ali, ved å operere som en paraplyorganisasjon (Netterstrøm, 2016, s.395). Dette fenomenet illustrerer noe av variasjonen og betydningen som er knyttet til dynamikken mellom nasjonale fagforeninger, og regimets håndtering av sivilsamfunnet.

Stabilisering

Nobelprisvinner UGTT spilte en helt særegen rolle i Tunisia. Det var den unike kombinasjon av både å ha samarbeidet med, og motarbeidet regimet, som gav dem en sterk populær legitimitet, sammenlignet med andre aktører (Netterstrøm, 2016, s.396). Organisasjonens strukturer og lederskap overlevde diktaturet, slik at de kunne påvirke nasjonale hensyn uavhengig av momentet i befolkningen.

Karakteren av Ben Alis overvåking og kontroll av UGTT ledelsen, var av unik i den grad at, gitt hans harde linje overfor andre organisasjoner, fagforeningens strategiske valg ikke kan betegnes som en egenskap ved nasjonale fagforeninger. Eksempelen er i stedet et bilde på at koopterte fagforeninger ikke nødvendigvis er passive aktører i en demokratisk stabiliseringsprosess, og at strukturelle forhold ligger til rette for at de kan bygge legitimitet hos en betydelig andel av befolkningen.

Hadde ETUF eller EFITU potensiale til å spille en liknende rolle som UGTT? ETUFs medlemstall forteller oss lite om dens reelle potensiale for å delta i masseprotester, da medlemskapet i ETUF var obligatorisk i flere yrker. EFITU manglet, naturlig nok, tilstrekkelig strukturell kjennskap, etablerte hierarkier, oppbygd troverdighet og strategi til å kunne vært i nærheten av å skaffe seg den posisjonen som UGTT fikk. Mubaraks rigide lover mot fagforeningspluralisme hindret at EFITU tidligere kunne ha institusjonalisert viktige deler av organisasjonen, for å bli betydelige aktører i maktvakuemet etter Mubarak. Uansett er det vanskelig å forestille seg at EFITU anså det som realistisk, eller hadde ambisjoner om å spille en liknende rolle som UGTT, ut ifra omstendighetene de befant seg i. Det faktum at EFITU ble en viktig arena for politisk kamp, både i for- og-etterkant av hendelsene i 2013, forteller oss dog noe om betydningen av nasjonale fagforeningers betydning i det organisatoriske landskapet (Bishara, 2014, s.6).

Et siste, mulig stabiliserende element er at det historisk sett skal ha eksistert en kultur for konsensus-drevet politikk i Tunisia, hvilket skal ha gagnet UGTT i den kaotiske perioden i 2013 (Beissinger et al., 2015, s.8). Gitt oppgavens perspektiv og omfang kan ikke dette momentet drøftes tilstrekkelig. Det vil være utfordrende å operasjonalisere slike faktorer, men de er like fullt viktig å være bevisst.

Kontekstuelle faktorer

Militærets begrensede størrelse og begrensede økonomiske betydning gjorde det enklere å ekskludere det fra det Tunisiske sivile politiske liv (Schmidt, 2013, s.485). I den forstand

utgjør SCAF en kontrast, spesielt med tanke på deres historie for militær intervensjon. Effekten av militæret i begge casene sammenfaller her med litteraturen.

Det Muslimske Brorskap hadde en avgjørende innvirkning på demokratisk stabilisering i Egypt. Måten de kapitaliserte på den demokratiske overgangen etter Mubaraks fall, vitner om sterk organisatorisk kapasitet (Beinin, 2012, s. 341).

I sum finnes det et godt grunnlag for å hevde at det muslimske brorskap og militæret forklarer forskjellen i utfall i Egypt Tunisia. Variablene får dermed også i denne konteksten mye å si for analysen av effekten av nasjonale fagforeninger på demokratisk stabilisering.

Konklusjon

Denne teksten har illustrert hvordan teorien på kooptering, ikke-voldelige protester og demokratisk konsolidering er nyttige for å utforske og forstå sammenhengen mellom nasjonale fagforeninger og demokratisk stabilisering. Deler av litteraturen på ikke-voldelig protester og kooptering i autoritære regimer kan med varsomhet og tilstrekkelig data, anvendes i analyse av nasjonale fagforeningers innvirkning på demokratisk stabilisering. Nasjonale fagforeninger har iboende egenskaper som både gagnar prosessen av demokratisering og demokratisk stabilisering, hovedsakelig gjennom ulike former for mobilisering og pressutøvelse, som ofte samvirker. Som vi har vist er dog effekten av disse betinget av historiske og strukturelle faktorer. Egenskaper ved regimet og dets koopteringsstrategi, samt årsakene bak masseprotester, legger sentrale føringer for hvilken rolle nasjonale fagforeninger kan spille i prosessen av demokratisk stabilisering. Vi har vist at andre variabler som religion, militær intervensjon og sosiale medier kan innvirke sterkt på denne dynamikken.

Tilfellene illustrerer at nasjonale fagforeninger er betydelige politiske organisasjoner, til tross for at de har begrenset handlingsrom i autoritære regimer. Utfallet av revolusjonene og den påfølgende uroen i begge casene har dog blitt nyansert i den grad at selv kraftig kooptering av nasjonale fagforeninger, på ingen måte er grunn til å utelukke deres innvirkning på utfallet av en revolusjon. Jeg konkluderer dermed at forståelsen av egenskaper ved nasjonale fagforeninger, er nyttig for å nyansere studier av demokratisk stabilisering i autokratiske regimer.

Videre forskning som belyste nasjonale fagforeningers effekt på demokratisk konsolidering, ved hjelp av teori om økonomisk ulikhet, ville vært nyttig for å nyansere den aktuelle dynamikken. Nasjonale fagforeninger er en viktig økonomisk aktør, hvis funksjon

blant annet er knyttet til omfordelingen av goder. Samtidig har en rekke forskere argumentert for at økonomisk ulikhet har en negativ effekt på demokratisk stabilisering (Boix & Stokes, 2003; Houle, 2009; Svobik, 2008). Følgelig ville det vært interessant å kvantitativt undersøke hvorvidt det eksisterer en korrelasjon mellom autokratiske regimers kooptering av nasjonale fagforeninger, og nivåer av økonomisk ulikhet.

Antall Ord: 7829

Referanser

Angrist, M. P. (2013). Understanding the Success of Mass Civic Protest in Tunisia. *The Middle East Journal*, 67 (4), s. 547-564.

Bishara, D. (2014). Labor Movements in Tunisia and Egypt: Drivers vs. Objects of Change in Transition from Authoritarian Rule. *Stiftung Wissenschaft und Politik*. Hentet fra: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2014C01_bishara.pdf

Beinin, J. (2012). Egyptian Workers and January 25th: A Social Movement in Historical Context. *Social Research*, 79(2), s. 323-348.

Beissinger, M. R., Jamal, A. A & Mazur, M. (2015). Explaining Divergent Revolutionary Coalitions: Regime Strategies and the Structuring of Participation in the Tunisian and Egyptian Revolutions. *Comparative Politics*, 48(1), s. 1-24.

Boix, C. & Stokes, S. C. (2003). Endogenous Democratization. *World Politics*, 55 (4), s. 517-549.

Breuer, A., Landman, T. & Farquhar, D. (2015). Social Media and Protest Mobilization: Evidence from the Tunisian Revolution. *Democratization*, 22(4), s. 764-92.

Butcher, C., Laidlaw Gray, J. & Mitchell, L. (2018). Striking it free? Organized Labor and the Outcomes of Civil Resistance. *Journal of Global Security Studies*, 3 (3), s. 302-321.

Celestino, M, R. & Gleditsch, K, S. (2013). Fresh Carnations or All Thorn, No Rose? Nonviolent Campaigns and Transitions in Autocracies. *Journal of Peace Research*, 50(3), s. 385-400.

Coopt. (2020). *Cambridge Dictionary*. Hentet fra: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/co-opt>

Dahlum, S., Knutsen, C. H., & Wig, T. (2019). Who revolts? Empirically revisiting the social origins of democracy. *The Journal of Politics*, 81(4), s. 1494-1499.

- Danish Trade Union Development Agency. (2017). *Labour Market Profile: Egypt 2016*. Hentet fra: https://www.ulandssekretariatet.dk/wp-content/uploads/2020/03/Egypten_imp_2016.pdf
- Docherty, J. C. (2004). *Historical Dictionary of Organized Labour* (2.utg). Maryland: The Scarecrow Press.
- Donno, D. & Russett, B. (2004). Islam, Authoritarianism and Female Empowerment: What Are The Linkages? *World Politics*, 56 (4), s. 582-607.
- Fearon, J. (1991). Counterfactuals and Hypothesis Testing in Political Science. *World Politics*, 43(2), s. 169-195.
- Fish, M. S. (2002). Islam and Authoritarianism. *World Politisc*, 55(1), s.4-37.
- Freedom House. (2020). Freedom in The World 2020: Egypt. hentet fra: <https://freedomhouse.org/country/egypt/freedom-world/2020>
- Freedom House. (2020). Freedom in The World 2020: Tunisia. Hentet fra: <https://freedomhouse.org/country/tunisia/freedom-world/2020>
- Geddes, B. (1999). What Do We Know About Democratization After Twenty Years? *Annual Review of Political Science*, 2 (1), s. 115-144.
- Hague, R., Harrop, M., & McCormick, J. (2016). *Comparative government and politics : An introduction* (10. utg.). New York: Palgrave.
- Hariri, J. G. (2012). The Autocratic Legacy of Early Statehood. *American Political Science Review*, 106 (3), s.471-494.
- Houle, C. (2009). Inequality and Democracy: Why Inequality Harms Consolidation but Does Not Affect Democratization. *World Politics*, 61 (4), s. 589–622
- Huntington, S. P. (1993). The Clash of Civilizations? *Foreign Affairs*, 72(3), s. 22-49.
- Netterstrøm, L. K. (2016). The Tunisian General Labor Union and the Advent of Democracy. *The Middle East Journal*, 70(3), s. 383-398.
- Robson, D. (2019, 14.mai). The 3.5% rule: How a small minority can change the world. *BBC*. Hentet fra: <https://www.bbc.com/future/article/20190513-it-only-takes-35-of-people-to-change-the-world>
- Rød, E. & Weidmann, N, B. (2015) . Empowering Activists or Autocrats? The Internet in Authoritarian Regimes. *Journal of Peace Research*, 52 (3), s. 338–51.
- Schmidt, S. (2013). Militærets betydning for demokratisering under Det Arabiske Forår – tilfældene Tunesien, Egypten og Syrien. *Internasjonal Politikk*, 71 (4), s. 479-503.

Svolik, M. (2008). Authoritarian Reversals and Democratic Consolidation. *American Political Science Review*, 102 (2), s. 153–68.

Vogt, K. & Thorbjørnsrud, B. S. (2020). Religion i Egypt. I *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Religion_i_Egypt

Vogt, K. (2009). Religion i Tunisia. I *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Religion_i_Tunisia

Weingast, B.R. (1997). The Political Foundations of Democracy and the Rule of Law. *The American Political Science Review*, 91 (2), s. 245–63

Wonik, K. & Ghandi, J. (2010). Coopting Workers Under Dictatorship. *Journal of Politics*, 72(3), s.646-658.

Wood, E. J. (2001). An Insurgent Path To Democracy: Popular Mobilization, Economic Interests, and Regime Transition in South Africa and El Salvador. *Comparative Political Studies*, 34(8), s.862-888.

Zisenwine, D. (2016). Tunisia's fragile post-revolutionary order. *Middle East Quarterly*, 23(1), s. 1-12.

